

Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja, volumen X, broj 19, Koprivnica, lipanj 2011., 176 str.

Godine 2011. izdavačka kuća *Meridijani* objavila je 19. broj znanstvenog časopisa *Podravina*. Časopis sadrži sedam izvornih znanstvenih radova te jedan stručni rad koji se bave raznim temama vezanima uz povijest geografskog područja Podravine. Osim toga, na kraju časopisa su u cjelini »Prikazi novih knjiga i časopisa« predstavljena najnovija bibliografska izdanja koja su također vezana uz spomenutu regiju.

Prvi rad u časopisu nosi naslov »Vojnokrajiške institucije u praksi: Slavonska krajina 1578. godine« (5–44). Na temelju izvorne građe i literature Danijela Cofek i Nataša Štefanec u radu proučavaju povijesni kontekst nastanka jedne opširne relacije o stanju na Slavonskoj krajini 1578. godine. Riječ je o relaciji koja je nastala kao završni rezultat rada trojice visokih unutrašnjoaustrijskih povjerenika koji su u srpnju navedene godine obišli Slavonsku krajinu te vojsci i zapovjednicima obznanili novi ustroj Krajine dogovoren na saboru u Brucku. Analiza toga dokumenta donosi informacije o strukturi elite u tadašnjoj Vojnoj krajini, što uključuje najuglednije, odnosno najviše pozicionirane predstavnike staleža Unutrašnje Austrije, zatim više vojne i administrativne dužnosnike u samoj Krajini koji su bili regrutirani iz redova unutrašnjoaustrijskih staleža, pripadnike domaćih elitnih

slojeva te razne arhitekta i inženjere talijanskog, njemačkog ili nekog drugog podrijetla. Također, ovaj članak donosi i općenite podatke o vojsci, kao i građevinama i obrambenom sustavu u Slavonskoj krajini. Na kraju rada priložena je transkripcija izvornog teksta i prijevod spomenute relacije.

Slijedi rad Hrvoja Petrića »Pokušaj rekonstrukcije ukupnog broja stanovnika Varaždinskoga generalata i Križevačke županije od kraja 16. do početka 18. stoljeća« (45–57). S obzirom da u 17. stoljeću za cijeli prostor Varaždinskog generalata i Križevačke županije ne postoje potpuni popisi, autor u prilogu nastoji odrediti ukupan broj stanovnika složenim postupkom rekonstrukcije broja obitelji te nakon toga procjenom ukupnog broja stanovnika. Autor dolazi do zaključka da se na čitavom istraživanom prostoru ukupan broj stanovnika više nego utrostručio. Glavni poticaj tome brzom porastu nalazi u procesu intenzivne kolonizacije, što se prije svega odnosi na pravoslavne Vlahe koji su u prvoj polovini 17. stoljeća predstavljali izrazitu većinu na prostorima na kojima će se formirati teritorij Varaždinskog generalata. Nadalje, autor konstatira da će tek u 18. stoljeću prirodni prirast, uz promjene u strukturi obitelji, odigrati važniju ulogu. Brojne tablice priložene u članku pobliže oslikavaju kretanje ukupnog broja stanovnika tijekom 17. stoljeća na navedenim prostorima. Lóránt Bali, András Mérei i Gábor Szalai autori su priloga koji nosi naslov »Schicksal der Deutschen im Baranya Komitat und im Baranya Dreieck nach dem Zweiten Weltkrieg« (58–67). Autori se u članku bave analizom sudbine Nijemaca nakon Drugoga svjetskog rata u povijesnoj Baranji. Posebna pozornost usmjerena je na ulogu komunističkih vlada u Jugoslaviji i Mađarskoj pri rješavanju tog problema. Za usporedbu sudbine Nijemaca u Hrvatskoj i Mađarskoj autorima su poslužila dva primjera: selo Véménd u Mađarskoj i Baranjski trokut u Hrvatskoj.

Sljedeći rad u časopisu nosi naslov »Migracija iz južne Mađarske preko Drave i Save krajem XIX. stoljeća« (66–76). Béla Makkai u tome radu obrađuje migraciju Mađara na prostore Slavonije te Bosne i Hercegovine koja se odvijala u doba Austro-Ugarske Monarhije. Važno je napomenuti da su migracije koje se su odvijale u drugoj polovini 19. stoljeća znatno izmijenile etničku sliku navedenih krajeva. Autor analizira razloge i smjerove migracija, kao i njihove sociološke te političke posljedice. Kao razloge prije svega navodi demografski bum, potrebu za radnom snagom i povoljne cijene zemljišta. Članak donosi i informacije o reakciji domaće javnosti na emigraciju, kao i aktivnostima mađarske vlade koja je podupirala preseljenje mađarskog stanovništva u slavenske krajeve kao odgovor na prijetnju južnoslavenskog separatizma.

Križevački Veliki ceh neupitno je jedna od najvažnijih cehovskih udruga u Hrvatskoj, i zbog svoje tradicije i zbog brojnosti članstva te vještine njegovih obrtnika. Ozren Blagec u radu »Križevački Veliki ceh« (77–96), na osnovi sačuvanih cehovskih povelja i pravila te cehovskih zapisnika, opisuje razvoj tog udruženja. Kao jedan od najstarijih hrvatskih cehova, križevački ceh bravara i ostrugara osnovan je 1510. godine, a tijekom 18. stoljeća, zbog raznovrsnosti u njega uključenih obrtničkih struka i njihove brojnosti, dobio je naziv Veliki ceh. Tijekom niza stoljeća taj je ceh imao važnu ulogu ne samo u gospodarskom već i u društvenom i socijalnom životu Križevaca. Rad je obogaćen brojnim slikovnim prikazima, kao i popisom svih članova ceha u razdoblju od 1844. do 1864. godine, razvrstanih prema obrtima kojima su se bavili. Mira Kolar-Dimitrijević autorica je rada koji nosi naslov »Doprinos Podravine prehrani Hrvatske u Prvom svjetskom ratu« (97–118).

Podravina se prije Prvoga svjetskog rata ubrajala među najnaprednije i najbolje organizirane poljoprivredne krajeve Hrvatske. U njoj se etablirala i prehrambena industrija koja se koristila uglavnom domaćim sirovinama. U ovom je radu središnja pozornost posvećena problemu prehrane i iznimno velikoj ulozi Podravine tijekom Prvoga svjetskog rata. Značajno je da je to područje u spomenutom razdoblju pomagalo čak i u prehrani Zagreba, kao i Rijeke, do kuda se slalo brašno iz podravske mlinova. Osim doprinosa u hrani, u radu se obrađuju i druge aktivnosti, primjerice humanitarni rad i popunjavanje vojnih redova. Negativne posljedice rata, kao što su glad i bolest, također su obilježile ovo područje.

»Lada – 'Lepi Ivo' – Ivanjdan – s posebnim osvrtom na popijevke i običaje podravske Hrvata u Mađarskoj« (119–142) naslov je članka u kojem Đuro Franković analizira lik sveca i poganskoga mladog božanstva Ive. U stara vremena običaji vezani uz Ivanjdan bili su snažno prisutni u životu mađarskih Hrvata, a izvodili su se uoči ljetne ravnodnevnice, uz pjesmu i ples. Iako se Ivanjdan kalendarski poklapa s crkvenim blagdanom Rođenja svetoga Ivana Krstitelja, to slavensko božanstvo razlikuje se od sveca iz Staroga zavjeta, što se može saznati iz teksta. U radu je također obrađen i lik božice Lade, slavenske verzije rimske božice ljubavi Venere, čiji je trag očuvan u ivanjdanskim pjesmama koprivničkog kraja. Autor priloga ističe da su ivanjdanske pjesme zorno svjedočanstvo kontaminacije arhaičnih poganskih slojeva i kršćanskih učenja o svecima.

Zadnji prilog u časopisu naslovljen je »'Budi odan caru' i 'što Bog dade i sreća junačka' Warasdiner 1538.–1913.« (143–160). Željko Karaula u radu donosi hrvatski prijevod knjige Adama Pernéa *Warasdiner 1583.–1913. Ein Gedenkblatt zur vierzigjährigen Erinnerung an die Aufhebung der Militärgrenze*. Knjiga je izašla u Beču 1913. godine kao mala spomen-knjiga na četrdesetogodišnjicu ukidanja Varaždinskoga generalata te općenito Vojne krajine. U knjizi se ukratko opisuje ratni put dviju krajiških pukovnija, Križevačke i Đurđevačke, na svim europskim bojištima na kojima je carska Monarhija širila ili branila svoje imperijalne interese. U njoj dominira »habsburški duh« te je sama knjižica i pisana radi izdizanja dinastije Habsburgovaca i njegovih vjernih krajišnika.

U cjelini »Prikazi novih knjiga, časopisa i znanstvenih skupova (161–171) nalaze se prikazi četiriju knjiga, jednoga znanstvenog časopisa te izvješće sa znanstvenog skupa pod nazivom *Kršćanska baština i plemstvo u hrvatsko-mađarskoj pograničnoj regiji*, koji je održan u listopadu 2010. godine na Kalniku.

Ovaj broj časopisa *Podravina* donosi niz zanimljivih i poučnih radova koji razmatraju razne probleme iz različitih povijesnih razdoblja podravskog područja. Pritom je važno napomenuti da kao što termin »Podravina« ne uključuje samo hrvatske krajeve već i krajeve susjednih zemalja, tako i radovi u ovome članku nisu usredotočeni samo na probleme iz hrvatske povijesti nego i povijesti susjednih zemalja.

Juraj Balić